
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIENCIES

LA FONT A JOAN ALCOVER

Ha quedat instal·lada en el jardí de La Glorieta, silenciosament, la font simbòlica que Mallorca dedica a la memòria de Joan Alcover, la fotografia de la qual publicam en el present número de LA NOSTRA TERRA com a homenatge al Mestre.

A nosaltres ens agrada molt la font monumental acabada d'emplaçar, perquè amb ella s'ha donat perfecte compliment al projecte conegut de fa temps. Aquesta font de senzilla i estilitzada concepció monumental és el detall de més bon gust urbà que avui posseeix la nostra Ciutat, tan mancada d'aquestes manifestacions. La figureta de bronze que culmina la font, coronant-la amb la personificació simbòlica de "La Serra", d'una gràcia impecable, honora els escultors catalans Srs. Monegal i Casanovas, autors de la mateixa.

La base que sustenta la figura, dirigida per Guillem Forteza i executada en pedra de Solleric pels escultors mallorquins Srs. Rosselló i Grauxes, no pot ésser més senzilla i de línies més geomètriques, d'un encert admirable per no interrompre la figura que es mira dins el petit estany, voltat de plantes i de verdor.

Joan Alcover digué, en la seva conferència "Humanització de l'Art", llegida a l'Ateneu Barcelonès el dia 30 d'abril de 1904:

"Si jo tingués la doble sort d'ésser un home il·lustre i assistir a la meua immortalitat i em donessin a triar el monument, jo diria:—Que sia un lloc d'habitació humana; si la vida no pot aixopugar-s'hi, que hi habiti la mort: enterreu-hi els meus ossos; i si no ha d'ésser ni temple, ni llar, ni fossa, ni redòs, sinó una de tantes abstraccions en marbre on hi falta fins la calor d'un niu, que a lo manco hi brolli una font pública, i les veïnes, cap al tard, hi conversin, mentre el doll de l'aigua remoreja caient a dins dels cantis. Voldria, sí, que una mica d'ànima hi habités."

Amb la font esmentada el desig del poeta ha tingut plena realització.

Fot. Rul'lan

*FONT DEDICADA A LA MEMÒRIA
DEL POETA*

JOAN ALCOVER

R E S F A

NO plou; i el rei demana consell al sacerdot.
Anys fa que Palestina, minvant, sota l'assot
de la secor, gemega. La terra se despulla;
són esquelets els arbres desnús de fruit i fulla;
si el ric menja pa d'ordi, pels pobres no n'hi ha;
la fam el crims engendra; se mor el bestia;
les mares llet no tenen; badallen en llurs braços
els nins; cauen els homes extenuats i lassos;
i els ulls de la morenta família d'Israel
esguarden, llagrimosos, eixa blavor cruel,
a les pregàries sorda, com el metall brunyida;
i si un instant l'entela un poc de boira humida,
de sobte l'arregussa un vent abrusador.

No plou. David consulta l'oracle del Senyor,
i li respon l'oracle:—És Gabaó qui clama;
és Gabaó ferida que amb sos udols inflama
l'ira del cel. Caigueren Saül i Jonatàs;
no basta que els cadàvers no dormin en llur vas
i els enemics pengessin al temple l'armadura
dels herois morts; no basta que fossin vil pastura
de bèsties carniceres, per expiació
del crim reial... Consulta els vells de Gabaó.—

A la presència seva David crida els ministres
de la ciutat, i els parla com a poders sinistres.
—Què voleu, doncs, pel vostre perdó? Quin preu serà
que d'Israel decanti l'assot de Jehovà?

—No volem, no—responen—l'or i l'argent per paga;
no volem, no, que es mori de fam vostra nissaga.
Set fills de la família del rei Saül volem:
en nom de Déu, entrega'ls, i els sacrificarem.
David el front inclina, sumís a la sentència,
i considera l'arbre d'aquella descendència,
i els brots repassa i compta per escullir-ne set;
més a Micol aparta, i al coix Mifibosset.

Merob, princesa i filla del rei Saül, fou mare de cinc infants; i Resfa, dona vivent encara de les que compartiren el llit reial, n'hagué dos fills, tendra temblança del mort a Gelboé. Resfa, la concubina, servava, com a restes de boires esqueixades dels jorns de les tempestes, records, melancolies, vellums de sang i or, flotant sobre l'abisme de llàgrimes del cor, on ja l'esglai no vessa cap nova torrentada. A un reconet del regne vivia confiada que els fills de ses entranyes no li pendrà ningú...

I un escamot de llances arriba i se'ls endú. L'ordre del rei compleixen, i en el silenci es tanquen; i ella, com la lleona a qui els cadells arranquen, els va seguint darrera fins a Jerusalem. Tant que ha sofrit, i encara no sap el dol suprem!

David els fills de Resfa i de Merob entrega; i el dia dels suplicis el poble se congrega per veure les set forques alçades a Gabaa; els set minyons penjaren a l'hora del sol clâ; i enterra gira l'ombra dels innocents suspesos, i ve la nit, brufada de llumenars encesos, i resten els cadàvers i restaran penjats fins que la pluja banyi els camps assedegats.

Llavors, de sac vestida, Resfa, la pobre mare, al peu d'aquelles forques els seus fillets empara. D'un feble tronc armada contra enemics ocults, defensa de les feres els cossos insepulsts. No es mou ni pipelleja, ni amolla el pal que porta, i si les besties vénen al baf de la carn morta, fugen les aus salvatges, reculen els xacals, davant els ulls de Resfa, oberts com a fanals. No hi ha, dins els reialmes obscurs de la feresa, monstres que resisteixin el dol i la fixesa dels ulls d'aquella mare, terriblement eixuts.

Pels quatre vents, llavors, la nuvolada puja: Resfa caigué esmortida, i la inundà la pluja, i fonament tronaren les altes solituds.

† JOAN ALCOVER

TRAGÈDIA SENTIMENTAL

Aun dels carrerons que serpentegen al redòs de la nostra Seu, com si fossin les seves rels de pedra; a un d'aquells carrerons penumbrals—escletxes que guaiten les agulles de la Basílica, purpurades a l'hora de la posta—hi tenia el seu taller la mestressa Paula.

El taller de la mestressa Paula era popular en tot el barri, compost en la seva majoria per cases senyoriales i vivendes de canonges. Ella enllestia els criats de casa bona i feia els vestits de llista als senyors, quan la calor apuntava amb els seus dits de rosa. A més del seu ofici, la mestressa Paula, en tenia d'altres no menys estimats: assistia a les parteres, portava confidències d'una casa a l'altra, venia d'amagatois joies antigues per treure de dificultats a qualche noble que venia a menys, tenia esment del llum d'oli del retaule de Sant Roc empotrat a la casa veïnada; en fi, era una dona estimada de tots, una mestressa popular.

El seu taller—una botiga fonda que tenia finestres arran del carrer—era com una gàbia de canaris. Sempre, fos a l'hora que fos, una moxa o una oficiala s'esforçava d'imitar la darrera *cupletera* passada pel "Líric", cantant de cap de nas les cançons més en boga. En el seu taller tot es discutia i comentava: els festejoris de la senyoreta Maria, la darrera jugada de Don Bernat al *Círculo*, el ball que es preparava al "Principal", i tantes coses més, com eren les que afectaven directament o indirectament al barri. Es resava el rosari a cor, s'escometia a tot el qui passava, i la mestressa Paula vivia feliç, cridant, renyant i rient tot a la una.

La mestressa Paula era casada, i el seu home (que no pintava res a casa seva, aclucat davall la popularitat que a ella l'auriolava) era picapadrer i un dels més antics *bomberos* de la *Sala*, i cada nit, vermell com un periol, s'encaminava daixo daixo, després del jornal, a tenir esment de les mangueres dels teatres locals i a fer de crític, a la seva manera, de les obres que es representaven. També l'home de la mestressa Paula—no se'l coneixia per altre

nom—era gran *aficionat* a la pesca de llisses, i se'l podia veure, la matinada dels diumenges, amb la canya a la mà, assegut a les roques de l'escollera, donant proves del seu caràcter resignat i pacífic.

Després de bastants anys de casada, la mestressa Paula—que havia anat de curanderes i endevinadores, i que s'havia fet fer les cartes repetides vegades—rebé un dia impensadament el bàlsam de l'anunciació, sorpresa d'emocions i llums noves, i mesos després batejaven amb tota solemnitat i renou a la pica de la Seu una nina grasssona i atrevida, a la que posaren per nom Roseta.

Na Roseta cresqué afalagada de tot el taller, i als dotze anys ja feia de mossa, tornava *prendes* i anava a les botigues a cercar vetes o botons. Sabia tota quanta cançó hi havia a aprendre, i les cantava amb veu dolça, plena de modulacions i gràcies, essent l'encant del taller i sobretot de la mestressa, que quan Na Roseta refilava feia callar les altres i se li omplien els ulls de llàgrimes de tendra emoció.

Passà el temps i aquella mosseta tornà dona. Havien florit ja els setze anys i Na Roseta era ja una rosa oberta a tot l'esclat de la vida. D'aquella magror primitiva ja no en quedava rastre; les seves formes s'havien anat dibuixant i precisant, i avui era una fadrina ben formada, una morena interessant, amb uns cabells quasi blaus, de negres que eren, i uns ulls felpats i pertorbadors. La seva veu era dolça i potent, i era el comentari de totes les mestresses del barri el sentiment que sabia posar en totes les seves tonades.

Un jove, mig menestral, mig senyor, s'enamorà de Na Roseta un dia que es trobaren a la cassola del "Líric" i es feren coneguts, i cada horabaixa en deixar el treball, podíeu veure la parella enamorada que es passava hores i més hores xerrant, ell aferrat als ferros de la finestra de part del carrer, i ella igualment de la casa estant.

No se sap qui aficà la idea al cap de la mestressa Paula, però el cert és que ja es parlava a les totes, al taller, que era un pecat menysprear la mina d'or que Na Roseta portava a la gargamella. Sovintejaren les anades al "Líric", les discussions sobre si una cupletista o altra interpretaven certs cuplets millor que Na Roseta, i aquesta al cantar hi posava ara tota la seva ànima i el seu instint d'imitació. En *Pedro*, el seu enamorat, no passava dia que no li portés la lletra de qualche cuplet, i poc a poc Na Roseta anà deixant la feina, abocada tot el sant dia sobre els papers, cantussejant les estrofes.

No s'hi podia pensar més. El *Cenacle* d'aquell taller havia pres l'acord irrefutable, i un dia mare i filla se n'anaren a veure un *professor* de música que els havien recomanat. Tornaren encantades; aquell senyor els havia assegurat l'èxit, els havia dit que era un crim deixar perdre la riquesa i la fama que la sort els deparava. Dos dies després Na Roseta començava les lliçons, i se n'enterava el seu pare, que acceptà sense replicar les explicacions que li volgueren dar.

Al taller hi havia una revolució. No es parlava d'altra cosa que de la sort de Na Roseta i del seu pròxim triomf: els encàrrecs anaven retardats, i ella, l'objecte admirat, ja feia vida apart, s'havia comprat un *sombrero* i somniava tot el dia un somni d'or.

Però es presentà un conflicte: s'havia de cercar un nom que sonàs bé als cartells d'anunci, un nom de cupletista. La mestressa Paula perdé el dormir, En *Pedro* no pensava en altre cosa, i les mossetes i oficiales es passaven el dia discutint noms fantàstics que no se li haurien ocorregut al més extravagant escriptor folletinesc.

Pensa que pensaràs, i després de moltes preocupacions i cavil·lacions, per fi en sortí un. Na Roseta havia, per llinatge, Serra; no hi havia més que traduir: se li posaria "Rosita de la Sierra". Allò fou un èxit: aquell nom semblava andalús i ningú coneixeria que la "Rosita de la Sierra" fou mallorquina i per més senyes filla de la mestressa Paula.

Tot eren comentaris en el barri. A les nits es reunien en el taller de la mestressa Paula totes les comares veïnades, En *Pedro* y les oficiales, per escoltar els progressos de Na Roseta i fer projectes per l'avenir. Qui els hagués sentit hauria cregut que l'or entrava a palades i que els èxits clamorosos es tocaven un amb l'altre. Per paga, tenia una veu tan dolça, sabia fer uns *gorgoritos* tan requetebé! I ¿aquells tangos, aquells tangos *argentinos* que semblava que els havia après a la Pampa?; i ¿aquells fados?, i ¿aquelles cançons andalusses? Cap, cap cupletista coneguda, per bona que fos, sabia intepretar com ho feia Na Roseta, i les millors haurien pagat bons doblers per tenir l'aire *sandunguero* que ella tenia.

Es parlava ja del pròxim debut. El *professor* havia dit que Na Roseta podia debutar quan volgués, i ell mateix, que tenia molta d'influència amb els empresaris, li cercaria el primer contracte.

El *professor* de música i En *Pedro*, cada un d'ells pel seu vent, no es donava repòs: ara una de freda, suara una de calenta, fent visites i molestant tots els empresaris haguts i per haver, obtin-

gueren a la fi la promesa formal del primer contracte, l'entrada al camí dels èxits clamorosos. "Rosita de la Sierra" faria el seu debut a un poble el dia de festa major! Qui portà la nova fou En *Pedro*, encara que el *professor* de música no es cansava de repetir que el contracte s'havia obtingut gràcies a les seves bones amistats i a les recomanacions que tenia fetes. No es parlà de preu—això era el que menys interessava; lo important, lo de relleu, era que Na Roseta pogués presentar-se al públic; el guany, el negoci, l'opulència, ja vendrien després.

Des d'aquell mateix instant el taller de la mestressa Paula prengué un nou aspecte. Ja no s'hi veien les peces de pana, de sarja, ni d'imitació anglesa. Aquells caramulls tan ben composts i de tons seriosos foren reemplaçats per les sedalines, popelins, tuls, flocs i plateions i vidres de tons llampants i estridents. Tots hi deien la seva: inclús el *professor* i En *Pedro* assistien als assaigs. Qui li hauria hagut de dir a Na Roseta que tots els *cervells* amics posarien un dia a contribució la seva inventiva perquè mostràs al públic els seus braços tornejats, les seves cames ben formades, la seva esquena nua, el seu escot exagerat? Però qui pensava en la visió impúdica, qui tenia esment al què diran? Sols interessava la bellesa, la forma atraient, la manera de fer mengívola la fruita prohibida.

Quants d'invents notables es registraren aquells dies memorables en la història de la sastreria! Quantes baralles de colors no provocaren les imaginacions neo-artístiques dels novells adherits a la ciència *astrològica* dels escenaris! El *rimmel*, el blau i el carmí, feren la seva feina, i Na Roseta aparegué radiant de formosor i de temptació. Era l'encant, la devoció, de la seva cort d'admiradors. El dimoni de la *coqueteria* s'havia erigit en tutelar de la novella *estrella*, i sobre els seus encants naturals li posà un *lunar* a la galta felpada que feia ganes de mossegar.

I vengué el dia esperat ple d'emocions i nirviositats, i després del dinar quotidià (en el que ningú provà bocí), un *carril* de lloguer, que quasi no passava pel carreró, s'aturà davant ca la mestressa Paula. Tot foren bolics, maletes i capellers; allò semblava la mudança d'una tenda de modes. Les comares del barri s'havien aplegat fent rotlo i els veïnats guaitaven al balcò. En *Pedro* anava i venia portant caps i donant pressa; la mestressa Paula sortí tota enllestida i amb tot l'aire característic d'una bona *mamà*, i per fi Na Roseta, feta una *estrella*, i amb una cara tan pintada que gràcies a això no s'hi traslluïa la seva pal·lidesa. Pujaren al

cotxe, s'omplí de renou el carreró silencios en arrencar els cavalls, i els *artistes* partiren entre un núvol d'enveges i murmuracions.

Els viatgers sentiren, cada un d'ells dins el viu del seu ésser, com si començassin una vida nova, i a un recó íntim del cor com una recança anguniosa del que al seu darrera deixaven i un poc de temença a lo per conéixer.

El tren s'anava aturant, xiulava la màquina anunciant la propera estació, i allà a l'enfora, a l'andana, s'hi veia un remolí de gent a l'espera, entre la que s'albirava el *professor* de música i l'empresari.

Na Roseta portava dins el seu cos una *reina*, sentia que damunt ella s'afitorava l'esguard inquiridor de la gent del poble, que feia comentaris sobre la seva *distinció* i la seva bellesa. Es sentia aflagada per les mirades atrevides dels joves i admirada de les pàgesses humils. No sabia que cada una d'aquelles persones era un enemic crudel si no conseguia conquerir-les amb les seves gràcies i les seves cançons.

El *cine* acabà, s'encengueren els llums de la sala i l'orquestra començà a tocar un pasdoble entre la cridòria dels atlots i el rall de la gent. Na Roseta, és a dir, "Rosita de la Sierra", donant-se els darrers tocs al tocador, sentia la remor de la gentada com si fos el de la mar airada, i el seu cor li batejava tan fort que no li deixava escoltar les darreres recomanacions de la *mamà* i d'En *Pedro*.

La música havia acabat, sonaren els timbres i es feu un silenci profund i esglaiador. El teló alçat, i dels bastidors estant, Na Roseta pogué veure la sala. Estava plena de gom en gom i li donà calfreds i una por immensa; però la música esclatà, s'acabaren els compassos d'entrada i sense saber com, sense donar-se'n compte, l'*artista* es trobà enmig de l'escenari i al davant del públic. Començà a cantar i no pogué sentir la seva veu ofegada pels aplaudiments de salutació; sols sentí els *piropos* un poc lliures que li llançaven del prosceni els senyorets del poble, les forces que li mancaven per moments, i un desig de fondre's i fugir més fort que la seva voluntat. ¿On era aquella gràcia seva, aquella desinvoltura que tant li havien alabat, aquella seguretat d'imposar-se al públic? A poc a poc es feu de bell nou el silenci, un silenci esglaiador, imposat per alguns espectadors a força de *xistar*, i la seva veu, allavors, com un botxí, ferí les seves orelles; es donava compte que el cuplet no sortia, que el seu cant, més que cant, era un sanglot, un trèmol confús que fugia del compàs de la música, que semblava

que volia fer-la partir martiritzant-la. Un xiulet estrident sorgí del públic com una sageta llançada al seu cor, i allò fou l'esclat, l'inici del desastre. Enmig del renou ensordidor acabà aquell cuplet llarg com un calvari, i "Rosita de la Sierra" es retirà sens esma tan sols per inclinar-se davant aquell auditori que la traspassava de dolor i de vergonya.

El segon cuplet ja no s'acabà; el teló caigué desprietat evitant un daltabaix, i la separà per sempre més dels seus optimismes i del públic, com si fos una llosa posada sobre les seves il·lusions mortes.

Al taller ja no s'hi sentia ni una mosca. Sols qualche indirecta punyent de les oficines, i paraules de doble sentit, ferien l'ànima destroçada de la pobre "Rosita". En *Pedro*, darrer consol que li restava, últim símbol de triomf, s'havia fos: la covardia i la vergonya havien guanyat a l'amor!

I ara que ja han passat anys sobre els esdeveniments descrits, Na "Rosita" és una beata esllanguida de la Seu, estimada de tot-hom, que viu de la confiança que en ella tenen les senyores del barri, traficant d'amagat joies i domassos, desferres de finits esplendors que serveixen al senyoriu per aminorar les necessitats perennitòries del present.

A totes hores passa i traspassa pels carrerons que envolten la nostra Seu Na "Rosita", i davall del seu vestit obscur i del seu posat honest i humil ningú hi endevinaria l'ex-cupletista de la nostra història. I és que cada vida és un secret i cada secret una tragèdia.

ELVIR SANS

IMPLORANT LA PLUJA

LA veu del camp assedegat
vers Vós, Déu meu, ferventa puja.
—Feis davallar del cel la pluja,
damunt l'exhausta soledat!

Seques les branques que el Febrer
omplí de flor, pel vent malmesa,
prega a tota hora l'ametler,
dins la més àrida nuesa.

Els sembrats alcen llur llament,
esgrogueïts damunt la plana;
la pedra viva del torrent
l'aigua amorosa vos demana.

L'aucell, baixant de l'aire clar
cerca, endebades, refrigeri,
i de la nit dins el misteri
difon poruc el seu cantar.

Inútilment pregant, s'afanya
pel dur treball el camperol.
Resen els pins de la muntanya,
com ermitans, de sol a sol.

La nuvolada que du el vent,
com una fúlgida desferra,
feis-la enfosquir el firmament,
feis-la baixar damunt la terra!

També mon cor, assedegat
en l'aridesa de la vida,
de Vostra amor vol sê inundat
i com els camps treure florida.

MIQUEL FORTEZA PINYA

LLORENÇ RIBER I CAMPINS

(Continuació)

El 1916 publica la “Vida i Actes del Reverent Mestre i Benaventurat Màrtir Ramón Lull” (I).

“No trobareu, certament, en aquest llibre de la vida i actes de Ramón Lull, gaire coses noves”—ens diu l'autor modestament en el pròleg. “He centrat la vida coetània en vulgar, qui romangué fins ha poc temps inèdita entre els manuscrits del British Museum; i fragment per fragment la hi he encabida textualment gairebé tota. A l'entorn d'ella hi he posat lo que em semblava que hi feia falta per arredonar la figura del gegant, de manera que aquesta vida no és més que un ample comentari marginal de aquella primera vida, a on sembla que s'hi percep el to confident i ardent d'un dictat de Ramon. No més ha calgut fer això per desfer tota llegenda i per foragitar la dama del pit cancerós, sens ni tan sols anomenarla; encara que reconec que hauria semblat més heroic que, espasa en mà, hagués lluitat victoriosament amb les ombres. Però sí, hi ha qualque cosa nova: un espigoleig ben amorós de passatges lul·lians autobiogràfics. Sovint, sovint, en l'erma planúria us sobtarà un vol d'aucell o un broll de fontanal; un arborament de sang incendiada o una escalfor tan coral d'entràmenes, que semblarien de Sant Pau. Serà que allà acaba el cronista i comença Ramon. El trobareu a cada pàgina, al tombar de cascun full: us agafarà per la mà i us sentireu emportats, a través del desert abrusador, en el carro d'Elias o en l'ala de la Quimera tremenda armada de flames i de claus”.

Aquella vida coetània en vulgar, font principal d'aquest llibre, que l'autor tan humilment ens diu haver encabida, està, però, in-

(I) Conferències llegides en el saló de sessions per invitació del excel·lentíssim Ajuntament de Palma de Mallorca, i publicades per son acord i a ses despeses. En la daurada Ciutat de Mallorca, per Josep Tous, impressor.

corporada retxa per retxa a la narració pròpia amb un art tan exquisit que fa invisible la soldadura. Després ha espigolat cuitosament els documents d'arxiu fins al present aportats pels erudits d'ahir i els investigadors d'ara, fonent-los també en la gamma general de manera que no es perdi un sol instant el to artístic de l'obra. Així s'hi incorporen les referències del llibre del *Repartiment* després de la conquesta de Mallorca, el testament de Ramon que publicà Francesc de Bofarull, les referències obtingudes per Rubió i Lluch, Miret i Sans i altres. A l'*espigoleig amorós de passatges lul·lians autobiogràfics*, arreu tan oportuns, pot afegir-hi l'autor la consulta dels llocs lullians mateixos i llur absoluta fusió amb la vida de l'asceta.

Aquesta fusió íntima d'una vida amb el paisatge on florí no podia realitzar-la més que un poeta, i un poeta de la terra. "I és que no basten les fonts depurades, ni els fets ròncs, ni la crítica inflexible de la veritat documental", com diu En Miquel S. Oliver. "La darrera paraula l'ha de dir l'escriptor, el poeta, en el seu sentit més ample" (1).

A primeries de l'any 1917 sortia a llum sa versió rimada de l'Eneida (Barcelona, Editorial Catalana, S. A. Volums I i II de la Biblioteca Literària). Compromesa era la tasca d'arromançar dignament la gran epopeia llatina amb un vers dúctil qui deixàs passar intacta sa gran corrent d'emoció i simpatia romanes, mescla de inspiració sincera i de l'art més refinat, i aquell *molle atque facetum* virgilià que tant ponderava Horaci!

La primera dificultat estava en l'el·lecció del metre. Virgili té el sentiment innat del ritme i sa versificació és incomparable. L'exàmetre de Lucreci és encara a voltes feixuc i tèrbol; el de Catul ajunta a sos arcaïsmes els refinaments d'un *alexandrinisme* exagerat; però el de Virgili és d'una agilitat prodigiosa qui el fa apte a les finors més subtils. A tantes temptatives fracassades en les llengües neo-llatines per a trobar un equivalent a l'exàmetre clàssic Ribet no vol afegir-n'hi una altra. I no dubta en escollir l'hendecasil·lab lliure amb accent movilitzat, meravellós instrument rítmic de les llengües modernes, elàstic per excel·lència, qui s'acomoda a tots els tons i a tots els matisos de l'emoció i del pensament. A aquest propòsit escrivia Nicolau d'Olwer: "Els amplament sonors i diversament construïts hendecassil·labs paroxítors lliures de mossèn Ribet

(1) Hojas del sábado (Barcelona, Gustavo Gili, 1918). *La vida de Ramón Lull*, pàg. 140.

són per mi l'equivalent més fidel dels exàmetres llatins. Uns i altres tenen—salvant sempre les diferències essencials d'una prosòdia a l'altra—la mateixa elasticitat, la mateixa noble cadència, la mateixa antiga tradició i la mateixa capacitat heroica. Una forma "cruent" com l'hexàmetre clàssic ha de traduir-lo una altra forma vivent com l'estramp; però una forma morta com el pseudo-exàmetre català—fred, artificios, encarcerat, contrari al geni de la llengua—només podria fer que escarnir-lo" (1).

En quant a l'estil, per tal de millor copsar l'ampla abrivada llatina, no vacil·la en eixamplar els marges familiars de la llengua nostrada amb tota una mina de neologismes, de mots arcaics extrets de les Cròniques, de llatinismes d'audaç classicitzant". "I de tots aquests elements—informats per un bon gust de renaixement florentí—en brolla el més pur i equilibrat "sermo urbanus" que d'En Metge i En Canals ençà hagin usat les lletres catalanes" (2). Acomplida així aquesta gran tasca, completa semblantment la versió rimada de l'*Opus virgilià* amb la publicació de *Les Geòrgiques* (premi de Filologia 1917, Institut de la Llengua Catalana), i *Les Bucòliques* (Quaderns d'Estudi, 1918).

L'any 1917 publica també *Les Corones* (Premi Fastenrath 1922) (3), himnari de les Verges i les Màrtirs, el nom del qual manleva felicitament a Prudenci. Amb ell introdueix dins sos poemes lírics un element èpic vigorosament sostingut. Es la poesia del Cristianisme heroic i militant: la passió cruenta de Santa Agnès, donzella *amb candor i nom d'anyella* qui, tan petita, *no té lloc pel naframent*; la de Santa Felicitat, *candeler daurat*, amb els set fills màrtirs; és la constel·lació de Santa Úrsula amb la seva *onzena de donzelles blondes*

d'ulls de verd pàl·lid com un estany trist,

de Santa Pràxedis, patrona de la ciutat de Mallorca—magnífica evocació de nostres bons temps navals—de Santa Eulàlia sarrianesa, de Santa Àgata, de Santa Cecília i de Santa Simforosa qui mor amb *les entranyes totes torturades*

de l'atroç esforç d'infantar pel cel...

Prudenci, els Sants Pares, Roswitha, Jacobus a Voragine, hi mesclen llurs aigües vives en correntia abundosa. Com en el *Peris-*

(1) *La Veu de Catalunya*, 11 de gener, 1918.

(2) Lluís Nicolau d'Olover, *ibidem*.

(3) Altés, impressor, Barcelona, 1927.

téfanon, Santa Agnès porta *doble corona*, i als tretze anys té la senectut del seny, com Santa Eulàlia de Mèrida:

“moribus et nimium teneris
canitien meditata senum” (1)

Com en el trespàs d'aquella, l'ànima de la nostra Eulàlia s'encela en forma de *coloma*,

*esperit de nèctar, ànima de llet
boira de candor...
...cantant dins el pur atzur
perseguint el vol daurat d'una estrella...* (2)

El lèxic és digne dels Apologètics llatins cristians:

Virginifica son abraç

diu Agnès de son Espòs divinal; i la sang vessada en els turments és la *liquor martirial*

qui rega la blancor de l'Hòstia sobre el *cristòfor* Tarcisi.

“Cecília com abella *argumentosa*
dins els cors *mel·lifica* la doctrina” (3)

i Valerià n'és il·luminat i *candidat*. Hi ha elements pagans aportats amb una gràcil audàcia, com el cant nupcial per les noces de Cecília extret de l'*Epithalamium Manlii et Juniae* de Catul.

I part damunt aportacions tan vàries, vivificant-les i caldejant-les totes, hi passa la roentor d'una doble flama sagrada i patriòtica, mescla d'humà i de diví, qui arborà els cors i les ànimes. Així, per exemple, en Santa Eulàlia *Sarricana*:

“Ossos virginals, tornau a brostar!
Torna, o noble sang, a vermellejar
de l'ardor vermell que sols té el martiri:
el penó comtal ama el carmesí
de la sang damunt la blancor del llí...
Rebrosta, o Roser! Refloreix, o Lliri!”

(1) Prudenci, *Peristèfanon*, “Passio Eulaliae beatissimae martyris”.

(2) Emicat inde columba repens
Martyris os nive candidior
visa relinquere et astra sequi.
Spiritus hic erat Eulaliae
lacteolus, celer, inocuus” (Prudenci, *ibidem*).

(3) “Quasi apis tibi argumentosa deservit”. (Officium Stae. Ceciliae, ad Vesperas).

L'any 1919 eixia el primer volum de sa vasta hagiografia "Els Sants de Catalunya" que el 1925 obtenia el premi Concepció Rabell (1). Amb un Pròleg Galeat, com St. Jeroni en el començ de la *Vulgata*, surt a camí a les objeccions que li puguin fer com hagiògraf "deutor de la veritat encara més que l'historiador de coses profanes" (2) baldament sovint haja de marxar "a través d'ombres con Eneas i La Sibil·la, com Virgili i el Dant" sota "la fosca propícia a la llegenda" (3). "Déu me'n guard, però—afegeix per altra part—de portar la mà a documents reverenciabls per l'antigor i unguits amb la creença de moltes generacions per intentar-ne una depuració, impossible sense elements de contrast que no existeixen; ni negar-hi fe radical tampoc, ni intentar-ne una redacció *versemblable*, tan arbitrària al menys com l'actual, ni resoldre lo que a hores d'ara i amb els elements de juí que tenim és insoluble... Aquest és el criteri que han seguit els Bolandistes" (4).

"Potser hi haja qualcú—afegeix (5)—que trobi que en aquest llibre d'història massa sovint hi és invocat el testimoni dels poetes. Jo li diré que Herodot, el patriarca de l'Història, a cascum dels seus nou llibres el posà sota l'advocació d'una de les nou muses. I si en l'hagiografia qualcú troba que és massa copiosa l'aportació de profana literatura, serà que no haurà mai llegit les obres reverenciabls de la primitiva literatura cristiana, singularment les de Sant Jeroni, les de Lactanci i aquells deliciosos *Strommata* de Sant Clement d'Alexandria."

Amb doble peu cautelós, d'erudit i de poeta, entra, doncs, en aquesta obra vastíssima. En el primer volum hi són contats el començ i els primers fruits del Cristianisme de Catalunya, aleshores tota imprecisa i fluctuant; i arriba des de Sant Fructuós (any 259) a Sant Narcís (303?). Són els Màrtirs qui amb llur sang plantaren la fe a Catalunya. L'altre volum està dedicat als Doctors: des de Sant Pacià (391), l'últim bisbe romà, fins al bisbe Idali (689). Venen després els Patriarques de cicle comtal: Sant Pere Urseol (920), dux de Venècia i monjo de Cuixà, Oliva (971 a 1046), abat de Ripoll i de Cuixà i bisbe d'Ausona "figura central que omple tot el segle

(1) Barcelona, Editorial Catalana, S. A.

(2) Pròleg, pàg. 5.

(3) Ibidem, pàg. 8.

(4) Ibidem, pàg. 15.

(5) Ibidem, pàg. 17.

XI, de la irradiació del qual se n'il·luminen i dauren els dos bisbes urgellesos que li són al costat, Sant Ermengol i Sant Ot" (1). (Volums III i IV.)

“És l'hora de la germinació i de la naixença de Catalunya qui se desvetlla amb remor d'eixam o de roureda tendra” (2). “Benaventurada edat i benaventurats aquells segles—exclama l'autor en una apòstrofe digna dels clàssics—que van des de l'arribada deslliuradora dels francs a la nostra terra fins a la cima de l'any mil. Catalunya és dins el solc. Catalunya és a la tasca. Catalunya comença a afaisonar-se, semblant de monestirs el seu circuit i abillant-se en romànic, que és la faç augusta que li coneixem encar ara. Tota rosseja amb l'or pàllid de l'adoslecència. Brunz tota amb l'afany del treball com un farigolar en primavera. Catalunya és tota lluenta d'arades i és tota sonora de martells i és tota embriagada de la santa orgia de l'edificació...” (3)

“D'aquesta manera, de ses pròpies entranyes, l'esglèsia material catalana anava sorgint, flor i fruit de la sava íntima, i no obra artificial i externa. Alçava's de la terra i treia la testa a la llum, amb aquella mateixa voluntat, abundant i plena, de l'arbre qui en arribar el març vol reverdir.” (4)

Els volums V i VI estan dedicats als Fundadors, des de Sant Ot, bisbe de la Seu d'Urgell (1122) fins a Sant Bernat Calvó, bisbe de Vich (1243) passant per Sant Oleguer, bisbe de Barcelona, sota el pontificat del qual el poble català “rebé per primera volta la consagració de les aigues lustrals... a través de la mar... baptisme dels pobles... quan en el bell començ del segle XII s'associà a la creuada dels Pisans pel conqueriment de Mallorca” (5) “primer esforç qui promogué la nostra futura potència marítima i aquell blanc papallonejar de veles i aquella glòria i aquell pàlpit de les nostres senyeres aurifluents, i aquells peixos signats amb les barres de què parlà Roger de Llúria.” (6)

I fins aquí arriben els volums publicats que l'autor—segons declara en el pròleg—té en cor de no acabar fins i tant no acom-

(1) Cicle Comtal II, Advertiment, pàg. 7.

(2) Pròleg galeat, vol. I, Cicle Romà.

(3) Cicle Comtal I, pàg. 63.

(4) Ib. pàg. 67.

(5) Vol. V, Cicle Comtal III, pàg. 63.

(6) Ib. pàg. 64.

plesca el consagrat al cicle de la Mercè “o sia l'esplet i el magnífic expandiment, la santa fecunditat de la mare Catalunya.” (1)

Ingent és el caudal de documentació que l'autor ha aportat per aquesta immensa hagiografia, i no documentació freda, purament material, sinó il·luminada amb la llum tèbia i daurada d'una interpretació espiritual plena d'intuïció i subtileza. “La exactitud i la diligència no són el tot en la història—consigna en una nota contra la lleugeresa de cert historiador (Dom Leclercg) sobre un passatge emocionant de història eclesiàstica catalana. “S'és mester aquella simpatia i aquella comprensió per acostar-se als documents amb el mateix esperit amb que foren escrits; aquell entusiasme encomandís que en tractar de l'antiquitat ja sentí Titus Livius, el qual deia que escrivint de coses velles, l'ànim també se tornava vell. Sense aquest esperit la història, irreprotxable de dades, serà radicalment infidel.” (2) Així les Actes dels Màrtirs, que trasllada “amb temor reverencial” les dels Concilis, el Missal mosaràbic i el Breviari gòtic, Pomponius Mela i Rutilius Numatianus, Tertulià, Sant Agustí i Sant Jeroni, Sant Eulogi i Sant Isidor, Eginard i el Monjo de Saint-Gall, el Brovius i les Acta Sanctorum, Bernat Boades, el Rector de Santa de Blanes i el Canonge Elias, Dom Leclercg, Delahaie i Victor Buck. Autors anònims i fragments autobiogràfics, antifonaris i martirologis, missals i himnes propis tot s'embranca i s'incorpora, tot floreix i tot plançona dins aquesta immensa hagiografia com arrels vives d'una gran selva.—(Continuará).

GUILLEM COLOM

(1) Pròleg galeat, vol. I, Cicle Romà, pàg. 18.

(2) Vol. II, Cicle visigòtic, pàg. 71, Nota.

L'ACRÒPOLIS

IMPRESSIÓ

HEM arribat quasi volant al peu de l'Acropolis, que s'alça valenta i isolada a les portes d'Atenes, ofrenant sobre la plana dels escarpats rocosos que l'envolten els magnífics restes, triomfants encara, de la pristina elegància que reberen dels gloriosos mestres de l'Àtica famosa.

Quan des de la nova carretera del Pireu destriàvem les formes calcàries, tan conegudes, de la ciutadella dels déus que guarda el tresor de l'art clàssic—reconstruït idealment per Thiersch—, i contemplàvem en el curs de la carrera com s'engrandien les blanques estructures dels temples esbucats, destacant-se netament sobre el blau del cel puríssim de la Grècia, recordàvem emocionats les voltes que plens d'il·lusió havíem desitjat l'hora de l'admiració real del nucli de meravelles alçades sobre aquest turó sagrat per servir de llum a l'humanitat sedenta de bellesa.

Però no, avui realment estam davant el poliedre irregular molt allargat i que sols té accés pel Pelasgicó. Just a la primera ullada, quanta joia coneguda! Sobre el bastió valent que tenim enfront, i penjat quasi al precipici, s'alça majestuós el Pyrgos de Niké, o temple de la Victòria Apterà, que encara sembla vigilar el lloc únic de l'assalt; la porta dòrica, severa i quasi romana de Beulé—que s'aixeca entre els baluards de marbre coràgic de Nícias—està aquí aprop i per sobre ella; però més endins s'enfila, daurat pels segles, el pedestal d'Agrippa, que amb els fronts espadats, mostra, al través dels mutilaments, la robustesa pròpia per sostenir encara la figura del gran benefactor gendre d'August.

Però pugem als Propileus per la costeta llegítima de ran del Pyrgos que ensenya encara ara el lloc de l'ascensió a la muntanya, tan trescada des del temps prehistòric. Deixat el pis rocós ve l'escala

de marbre reconstruïda sols a la part dreta, i ja a dalt, ens trobam amb el gran atri tan ben estudiat per Durm, però també, potser, el més mal tractat de la terra. Quina llàstima! L'herba i les runes envaeixen aquest lloc un temps cobert d'esteles i exvots... Per aquí ha desfilat la pompa majestuosa i la grandesa dels grans dies clàssics; per aquí pujava el corteig com en romiatge, venint del Ceràmic, compost pels magistrats d'Atenes, pels sacerdots, pels ciutadans vells i joves, per les atletes amb les paneres sobre el cap, pels estrangers i els nadius de la ciutat... tots amb les corones i ofrenes pels déus i seguits per les bèsties dels sacrificis.

Avui els records històrics estan gravats en cada pedra, però sobre ells triomfa la gràcia eterna dels artistes que tallaren tants de marbres amb la màxima depuració de lo perfecte. Basta alçar el cap per admirar aquestes columnes dòriques de pentèlic travades encara quasi totes, transversalment, per l'entaulament magne que corona el pòrtic central i els cossos laterals.

No és estrany que aquest pòrtic monumental, tantes voltes profanat, juntament amb la veïna Pinacoteca, un temps decorada per Polignot i descrits els quadres que s'hi guardaven per Pausànias, tot brillant amb la llum del sol, alcançàs el títol fastuós de "diadema de l'Acròpolis". Basta dir, per millor elogi encara, que tot aquest gran front de l'entrada era sovint senyalat per Pericles com el lloc d'idealitat màxima, quan des del Pnyx dirigia, amb eloquència olímpica, la paraula al poble hel·lènic.

Deixem l'obra de Menesicles, no acabada a causa de guerres del Peloponès—i una part modernament restaurada—i entrem a la Via Sacra escampant la vista sobre el pla de l'Acròpolis, que no té un pam quadrat sense remoure, a causa dels copiosíssims estudis contemporanis. Totes les edats aquí han deixat rastre, i per lo mateix es veuen les roques ciclòpees i els murs pelàsgics, l'obra hel·lenística i la romana, els restes bizantins i mitgevals, velles reconstruccions, murs de defensa, conduccions d'aigua, calçades, etc. Tot, avui, sembla un barull de clots i pedres de molt difícil reconeixement sense un sòlida preparació.

Tres monuments de primer ordre es presenten davant nosaltres: l'Erechtheion, el Parthenó i l'edícul de Victòria Aptera. Primerament anam a aquest temple jònic de Niké, fet alçar per Pericles *l'enèrgic i somniador* i obrat per Cal·lícrat, el col·laborador d'Ictino, en commemoració de les victòries de les guerres mèdiques. Els murs, les columnes estriades i coronades de volutes, el fris esculturat sobre l'ar-

quitrau, tot està al seu lloc; però manquen els frontons i la coberta de l'edifici amfipròstil, que és atalaia dominadora de tot el pla de l'Àtica.

Quina extensió tenim a la vista, més plena de records! El mar blau és allà lluny, solcat de veles que van per Eleusis cap a Salamina, l'illa famosa cantada per Soló; la badia de Phaleró just al davant; les muntanyes de l'Argòlida a l'esquerra; el Pireu embolcallat dins el tragí marítim; clapes de sembrats amb restes a flor de terra; el Pnyx famós; el Ceràmic i el Temple de Teseu que sembla flamant aquí baix, prop del solar de l'Aeròpag just a l'entrada d'Atenes, i a l'esquerra, a tir de pedra, l'Odeó d'Herodes, amb els murs altíssims de l'escena, davant l'anfiteatre encara mig sencer...

Però deixem el quadre esplèndid i l'elegant temple de Niké tot mutilat i desert... sense rastre de les ofrenes i trofeus aquí deixats a honor de les caigudes divinitats. Atravessant fossos que deixen veure els recintes d'Artemis, d'Athena Ergané i de la Calcoteca, anem al Parthenó que imponentment s'aixeca dominant l'Acòpolis, la ciutat d'Atenes i tota la plana i muntanyes del voltants... Encara dura el seu imperi, sí; tant, que és impossible no sentir-se aclucat davant aquest monument príncep del geni humà. Ell per sí sol, desglossat de quant el rodeja, resumeix tota la inspiració harmònica dels clàssics i mostra, al través de les perfeccions, lo sublim que ha pogut ésser, per conquerir el títol de primer monument de la terra. Per lo mateix, cantant les excel·lències de l'edifici, ha pogut dir fa pocs anys el director d'arqueologia de l'Acòpolis, Alex Philadelphus, que és l'expressió suprema de la civilització d'un poble que ha encarnat, entre les columnes i els frontons, tot lo que és gran, bell i noble.

Mirem astorats la meravella de l'ordre, l'obra genial dedicada a Athenea per Pericles, el gran geni que volia que tots els ciutadans d'Atenes participassin de la prosperitat de la l'Estat. S'alça—com tots els temples grecs—sobre tres grades, no rectes, sinó convexes, per raons d'estètica i també per la sortida de les aigües. Sobre el trespol de blocs de marbre quasi intactes es veu perfectament la desapareguda distribució del sagrat recinte, que si per l'exterior mostrava a dalt la cavalcata processional de les Panatenees, amb els vells duent rams d'olivera, els cavallers amb les clàmides, els centaures combatent, les joves «canèfores», els tocadors de flauta, els ciutadans lliures, els magistrats i els encarregats de l'ordre, a l'inte-

rior estava la meravellosa Minerva de Fídias, tota llavorada d'ivori i or sobre l'alt relleu del Naixement de Pandora i voltada de columnes dòriques que es cobrien amb les armadures i els llorers de la victòria.

D'aquestes grandeses finides i de la història i dedicació cristiana del temple, príncep de l'art arquitectònic, sols queda avui viva la plàstica daurada pel sol. Solament s'aixeca la severa porta amb els murs laterals de la façana de ponent, les columnes amfipròstiles de davant ella i quasi totes les peristiles del voltant. Totes airoses i acanalades estan inclinades cap a l'interior de l'edifici, per obtenir una major elegància, solidesa i estabilitat tècnica. Sobre la columnata de marbre pentèlic ve l'arquitrau format de tres peces superposades i segueix a trossos el fris amb les metopes i triglifs característics de l'estil. Sols a poques parts hi ha la cornisa de coronament. El frontó just es veu a la part de ponent i encara tot romput, sense la famosa escultura de la disputa d'Athenea i Neptú per la possessió de l'Àtica. La gran decoració ha desaparegut com la triomfal pompa de les festes...

En canvi, al mirar d'aprop les poques columnes destruïdes, veim que donen clara idea de la perfecció amb què estan tallats els tambors i les canals i arestes, l'ajust d'engast de les peces, unes a les altres travessades amb plom i sense argamassa. Aquests detalls de tècnica constructiva, descoberts per l'anglès Penrose el 1847, són de lo més prodigiós que existeix, per la justesa màxima dels tallats, i per lo mateix ensenyen que just podia crearse l'obra mestra de l'arquitectura estant en mans d'uns obrers models que portassin dins l'ànima un sentit de depuració tan elevat que fos bon company del de sublimitat que inspirava al famós director. Així és que amb l'harmonia de tots es crea l'edifici que els ha immortalitzat, fins al punt de no poder l'ull humà veure res superior en mèrit arquitectònic.

Avui uns altres obrers van aixecant una alta torre de fusta i bastiment per col·locar a la façana de tramuntana els capitells servers i els establiments que estan escampats aquí i allà. Creim que a la completa restauració haurien de contribuir-hi tots els centres científics de la civilització humana, ja que sempre serà el Parthenó el model d'estudi i d'encoratjament per practicar el sentit de la bellesa.—(Acabarà)

ANTONI JIMÉNEZ

ELS EXPLORADORS POLARS

SI jo tengués unes bones barbes blanques, sedoses i patriarcals, o si al menys hagués estat regidor (dues coses que em donarien sòlid prestigi davant els meus conciutadans), avui demanaria als lectors la prompta fundació de la "Lliga Protectora dels Exploradors Polars".

Els pobres viatgers de les regions boreals s'estan queixant, amb motiu, que per aquells endrets fa molt de fred i que hi ha manca absoluta de comoditats. Els sofriments dels moderns Franklins ens estan emmalaltint el cor. I lo pitjor és que per ara no hi ha manera que això acabi.

Cada dues o tres setmanes es pot llegir en els diaris l'eixida d'un explorador vers el desert de gel. Més eixerit que una baldufa, es fica dins el seu avió, fa un dolç somriure als companys i se'n va volant als països glaçats.

En llegir una notícia semblant em qued una mica preocupat, perquè ja sé lo que ens espera. Dos dies després ja tenim noves de l'aviador; és un radiograma que diu sempre igual: "Socorreu-me. Long. tal, lat. qual". Això significa que l'aviador ja ha arribat a les regions dels *ice-bergs* i que no s'hi troba gaire bé. Ho comprenc, i em qued preocupat. Després, cada dia podem llegir nous radiogrames: "Em falten queviures". "Fa un pred que pela". "Em trob malament". "Veniu depressa" (Jo faig un moviment d'alarma). "No tenc tabac" (Jo, aleshores, encenc la meva pipa tot tremolós). "El gel llenega"...

En qued, naturalment, ple d'emoció, i més d'una vegada he estat temptat de prendre el meu abric més gruixut, la meva bufanda i una maleteta plena de *pemmican* i córrer a auxiliar-los, i si no ho he fet ha estat perquè gent més valerosa que jo m'ha passat davant.

Es evident la necessitat de fundar la lliga de què parlava abans, i aquesta hauria de donar conferències públiques tractant de les condicions climatològiques i de vida que dominen a les regions hiperbòries. Convé divulgar que allà fa fred, que no hi ha estancs on comprar tabac, que hom pot llenegar fàcilment degut a les condicions del trespòl, que el fred fa sortir sedes, que es poden tenir topades perilloses amb els óssos blancs, i que, encara que sembli una exageració (i convé insistir sobre aquest punt), aquí un pot viure millor que no allà.

Hi ha que desfer la labor d'aquells filòsofs que, entre mossegada i mossegada, deixen caure una llàgrima en parlar-nos de la nostra desventurada vida. Déu permet a l'home que té la bossa plena certes petites felicitats. Amb la seva bondat ha fet possible que brotin estancs a cada cantó, on podem comprar tabac (o, al menys, així ho creim). Ell permet que amb dues pessetes puguem fer-nos servir un bon *beefsteack*, quan tenim gana i les dues pessetes; que hi hagi estufes per escalfar-nos i amics a qui demanar diners quan ens fan falta.

El Diable, per altra banda, ha fet també qualque cosa per nosaltres, ja que, si bé és veritat que ha posat a la terra els propietaris de cases de lloguer i les sogres, també hi ha afegit moltes noies maques que ens fan estirar el coll.

Tot això s'hauria d'explicar als exploradors polars, perquè pareix que fins ara no se n'han donat compte. Si algun d'ells vol, de totes maneres, ésser un heroi, se li pot explicar que aquí hi ha prou que fer i que, encara que vagi en tranvia, que mengi bé i que festegi, pot treballar per la nostra felicitat. Si enyora els cops... ja vindran.

Si és que està entusiasmat amb els paisatges polars, amb una mica de imaginació aquí veurà pingüins i óssos a voler.

JOAQUIM VERDAGUER

LA LLUITA CONTRA LA FOLLIA

II

EL CONCEPTE DE FOLLIA. FOLLS I SEMIFOLLS

QUEDA ja exposada anteriorment (1), en unes breus consideracions preliminars, la importància social del problema que ens ocupa, a l'ensem que la de la Ciència que persegueix sa solució: *La Higiene mental*. Ens proposam ara anar desenrotllant els punts fonamentals de la mateixa, a manera de programa mínim de vulgarització, que, sense pretensions científiques—per altra part ben fora de lloc—pugui ésser fàcilment comprès i fins i tot esdevenir matèria agradable.

Però si els propòsits són bons, no podem respondre de sa realització. Mes aviat confiam en la simpatia dels lectors de la nostra estimada revista.

En tota mena de lluita és condició primària per a aconseguir la victòria conèixer l'enemic. Com més perfecta sigui aquesta coneixença, major eficàcia tendran les nostres investides. Iniciem, doncs, en aquest sentit el nostre estudi, sabent en primer lloc amb qui les havem; comencem per conèixer el monstre que ens proposam combatre.

Hi ha gran riquesa de lèxic per denominar les malalties mentals: Alienació (Asclépiade), Follia (Sauvages), Enagenació (Pinel), Amència (Moralistes), Demència, Vesània, Psicosi, etc. Tots aquests sinònims tenen una significació més o menys circumscrita i aplicable, per tant, a un cert nombre de casos.

(1) Vegi's el n.º de Juliol.

La paraula follia és sinònima de bogeria, de *locura*. Científicament parlant no és prou correcta, ja que, en sentit estricte, implica sempre la idea de dinamisme, d'evolució. Més apropiada és, sens dubte, la de psicopatia, que vol dir malaltia de la *Psiché*, de la mateixa manera que cardiopatia vol dir malaltia del cor. Psicopatia ho comprèn tot, bé és tracti de transtorns psíquics per déficit, per exaltació o per perversió d'aquestes facultats. A l'acceptar nosaltres la denominació de follia ho feim recordant son sentit ampli i tradicional; usada amb predilecció pels nostres clàssics conservarà sempre un valor literari i és la que millor escau donada la índole del nostre treball.

La follia no ha estat considerada sempre de la mateixa manera. Dins les primitives civilitzacions (Caldea, Egipte) el foll és un esperitat, un posseït dels déus infernals.

Aquesta primitiva concepció no sofreix grans modificacions a l'antiguetat clàssica. Grècia i Roma segueixen creient en un determinisme sobrenatural directe, i com a conseqüència racional de tal manera de pensar, els malalts són conduïts als temples on els sacerdots d'Esculapi dirigeixen llur tractament. Dejunis, purificacions, immolació de víctimes, ablucions amb sang d'animals, expiacions de tota mena etc., són posades en pràctica per a aconseguir la sortida de l'esperit maligne.

Altres vegades els folls són considerats com amics dels déus, com a inspirats, i profetitzen l'esdevenidor. Recordem entre aquests la *Pithia* de Delphos. (Regis).

Estant així les coses arribam a l'epoca hipocràtica. Hipòcrates és el pare de la medicina mental: amb criteri revolucionari arremet contra les normes terapèutiques usades pels asclepiades i les sustitueix per un tractament mèdic racional. Més endavant Celsus, seguint la pauta començada, formula tot un pla encertadíssim per a la curació dels alienats. Tanmateix encara se'ls considera com a dignes de càstig: dejunis, pallisses, cadenes són aconsellades. El foll és tractat, si fa no fa, com les mateixes feres.

A Coelius Aurelianus es deu la supressió dels medis coercitius. Home de cor noble i d'intel·ligència clarivident comprèn la injustícia que es cometia amb els pobres folls i es converteix en llur advocat. Ell és el vertader creador del *no restraint*.

De l'edat mitjana val més no parlar-ne; es perd tota l'obra dels antics i les idees superticioses tornen a fanatitzar els pobles. La creència en les bruixes, en els encantaments, és general, i els filtres, les fòrmules màgiques, els amulets, etc., són els medis emprats per curar els esperitats, quan no se'ls condemna a la foguera.

Desgraciadament avui, en ple segle XX, encara trobam aquestes creències perpetuades per la tradició. El *mal bocí*, les *males mirades* els *etcisaments* són paraules molt usades a Mallorca. Llegeixi's *El metge nou*, de M. Puigserver Llabrés, suara publicat, el qual en fa una bella pintura (1).

Passem per sobre les edats posteriors; diguem solament que el que feu Aurelianus a Roma ho realitzà Pinel a França transformant aquelles horribles presons de la Salpêtrière i instaurant els principis de la moderna terapèutica mental, ço és: *El foll es un malalt, i com a tal deu ésser tractat; el foll és un irresponsable, i per tant està exent de càstig.*

Els símptomes de la follia són molt variats i consisteixen principalment en transtorns de les facultats psíquiques, bé sigui per excés, defecte o perversió de llur funcionament, com dèiem abans. Així trobam transtorns de la *memòria* baix les seves diverses modalitats (fixació, conservació i evocació); de la *atenció* (paràlisi, movilitat anormal); de les *percepcions* (il·lusions, alucinacions); de la *afectivitat* (eufòria); de la *voluntat* i *reaccions* (abúlia, negativisme, catalèpsia) i de la *personalitat* (transformació, desdoblament, autoscòpia).

Però els transtorns més interessants són els de la superior de les facultats, els transtorns de la intel·ligència baix la forma de *deliris*.

Tots sabem que el judici és la percepció de la relació existent entre dues representacions. Si aquesta relació és imaginària sorgeix la *idea falsa*, Ara bé: si la idea falsa xoca amb l'evidència, i malgrat això, subsisteix, aleshores rep el nom de *delirant*, i de *deliri* l'associació de varies d'elles.

Els deliris constitueixen els símptomes més freqüents de les malalties mentals; basta a vegades la seva presència per a delatar-les (deliri melancòlic), i fins i tot per a donar-los nom (deliri d'interpre-

(1) M. Puigserver Llabrés, "Recorts de nostra terra".

tació). En tot i ésser tant interessant el seu estudi no ens hi podem entretenir.

No hi ha una separació franca i definida entre la normalitat i la follia. ¿Qui és l'home més equilibrat que algun dia no ha tocat el seu llindar? *De poeta, músico y loco, todos tenemos un poco*, diu l'adagi castellà. Tots hem sofert follies passatgeres o, si es vol, moments de follia. Les passions exaltades converteixen l'home en un veritable foll: la ira, la paüra, l'amor, en són una prova. *Ira furor brevis est*, escriu Horaci (1), i Séneca, recordant la cita afegeix: «Barons de saviesa han apellat la ira una breu follia» (2) i dirigint-se a son amic Novat li diu: «Per veure que els posseïts de la ira són fora seny, fixa't en llurs actituds; car així com indicis certs de follia són el rostre procaç i ameneçant, el front trist, la cara ombrívola, el pas cuitat, les mans agitades, la color trencada, la respiració forta i anhelant, aquests mateixos senyals traeixen la ira» (3).

I de l'amor, què en direm? «Home qui vas com a foll per amor...», —diu l'Amat a l'Amic,—«digues, foll... ¿què mesures, foll?» (4) I sempre l'anomena amb aquesta expressiva paraula. *Car amor és dolça follia*.

Però no cal fer cites tan enlairades per evidenciar aquesta relació. El llenguatge dels enamorats a cada passa hi fa referència. M'estimes?—pregunta la donzella. I l'aimador contesta, resolt i convençut: «T'estim amb bogeria».

No s'interpreti malament lo dit. Molt lluny de considerar l'amor com una flor patològica, el concebem ple d'augusta serenitat. No creim que l'amor pugui per sí sol determinar l'esclat de la follia. Com diu molt encertadament Feré: «On ne devient fou d'amour que quand on avait un amour de fou» (5). Tal és el cas de Donya Joana la folla, immortalitzada pel gran Tamayo en la seva obra mestra: «Locura de amor».

I no parlem d'altres passions, com la de la beguda, la del joc, etc., per no allargar massa aquest punt.

(1) *Ad Pisones* I-II-V-62.

(2) *De tra.* (Traducció de C. Cardó).

(3) Séneca: lloc citat.

(4) R. Lull. Blanquerna.

(5) Feré, *La famille neuropatique*.

Però encara hi ha més proves del que dèiem abans; ja no es tracta de follies passatgeres, de moments de bogeria, sinó d'estats intermitjos, que, a manera de pont, uneixen l'integritat mental amb la follia. *Natura non facit saltus*, i és ben veritat: nna legió nombrosíssima de semifolls s'estén en una suau i escalonada gradació.

Tots coneixem els semifolls: generalment no estan reclusos, i precisament llur situació dubtosa és lo que els fa particularment temibles. Conviuen amb nosaltres i la societat tol'lera llurs anormalitats baix el títol de rareses, manies, excentricitats. Afortunadament, a vegades, les coses no passen d'aquí; però no sempre la semifollia resta estacionada, sinó que esdevé follia completa amb totes les seves reaccions antisocials. Aleshores ja no es tracta d'un excèntric, sinó d'un alienat, d'un ésser estrany i perillós.

Passem breu revista als principals tipus de semifolls:

A) *Dèbils mentals*. Són imbècils atenuats. Altres vegades la imbecilitat és electiva i recau damunt un grup determinat de facultats. Les d'adquisició acostumen a estar desenrotllades i la més afavorida sol ésser la memòria. En canvi les d'elaboració (imaginació, judici) resten molt rudimentàries (Rogues). En això a primera vista els dèbils mentals poden donar lo que vulgarment es diu gat per llebre. Capaços de recitar de memòria el *Cyrano*, d'executar una peça musical, de parlar superficialment diversos idiomes, de redactar una carta sens descuidar cap formulisme, de ballar correctament el *charles*, amb tot i això «es poden trobar mancats d'intel·ligència per no tenir que respondre de sos actes», direm amb paraules de Trelat (1). Tenen la mentalitat d'un atlot de deu anys, i segons l'opinió de la Comissió Real Britànica per la assistència dels dèbils mentals (*feeble-minded*), són individus capaços de guanyar-se la vida en circumstàncies favorables, però incapaços de sostenir amb igualtat de medis la competència dels individus normals. No saben dirigir-se a sí mateixos, ni dur a terme sos negocis (2).

Dins aquest grup deu incluir-se l'imponent legió dels *beneits* i dels *torpes*. No els confonguem: mentres que el *beneit* és mol pobre de judici, el *torpe* el té més desenrotllat, però de tant en tant se li eclipsa — i quasi sempre quan més falta li fa — no donant-se'n compte fins que la cosa ja no té remei. «El *beneit* no s'entera de les seves beneitures; el *torpe* plora damunt ses torpeses» (3).

(1) *La follia lúcida*, (1861).

(2) Report of the Royal Commission on the Care and Control of the Feeble-minded, (1908).

(3) *Rogues: Psychiatrie*.

B) *Inestables*. Anomenats també *inarmònics* (Trelat), són individus complexos, desequilibrats. Ja de petits no han fet res mai de profit; mancats de constància i unitat de direcció no han pogut arrelar en cap col·legi ni continuar cap ofici ni carrera. Dotats a vegades esplèndidament de facultats artístiques (creació, imaginació, expressió, etc.) fan concebre de moment grans esperances a sos mestres, però ben aviat *mostren el llautó*, i a la activitat desplegada tan intensament segueix la peresa i la inèrcia. Són uns eterns fracassats. No se saben adaptar al medi on viuen; l'inquietud els rosega, enyoren el que no tenen, i quan ho tenen no en fan cas.

C) *Ciclotímics*. Són també individus inestables que, com indica la paraula, atravessen per dos estats contraris, descrivint a manera d'un cicle. Passen de l'excitació a la depressió, i d'aquesta, altra vegada a l'excitació. Durant el primer estadi tot ho veuen de color de rosa, res els espanta i, forjant-se mil fantasiosos projectes, els posen en pràctica confiant sortir airoso de les més difícils situacions; en una paraula, neden dins el mar de l'utopia. Però aviat *es gira la truita*, el rosa es torna negre i es clouen tots els horitzons, les pedres esdevenen montanyes, *s'aneguen dins un tassó*, l'angúnia s'apodera de llur esperit i acoquinats abandonen projectes i negocis; el contacte social els atormenta, i fugint d'ell es tanquen a casa seva fins que passa la ratxa, per a tornar començar el cicle una i altra vegada.

D) *Hiperemotius*. La hiperemotivitat es pot considerar com un factor comú de tots els estats de desequilibri (Rogues), però nosaltres ens referirem a certs individus clarividents, i de recte sentit moral, que tenen, en canvi, pervertida l'afectivitat.

Mentres que a l'home normal l'emoció està relacionada amb el grau d'excitació que la provoca, l'hiperemotiu sempre reacciona desproporcionalment a l'estímul. Altament suggestionables, tot els commou; coregen amb grans rialles i saragata l'acudit més dolent; un no res els fa plorar, passen pena per tot, prenen sempre les coses pel caire tràgic i passen bruscament de la joia a la tristesa sense acusar estats intermitjos. No saben descriure amb justesa, desconeixen la ponderació i tot ho exageren.

E) *Paranoides*. Individus recelosos, desconfiats; tendeixen sempre al deliri d'interpretació i opten per la més odiosa. Quan s'acosten a sos amics es pensen que parlen d'ell, i saluden amb mirada plena de desconfiança. Parlen amb aire reticent i al seu davant no és

possible fer referència a temes abstractes, perquè de seguida hi veuen una al·lusió directa. «Supós que això no ho dirà per mí»— profereixen a vegades en forma agressiva. Són individus extremadament susceptibles, que tenen com es diu vulgarment *la coa de palla*.

F) *Perversos*. En aquests és el sentit moral el qui fa *fallida*. Es tracta, a vegades, d'individus d'intel·ligència claríssima, però al servei de llurs instints no dominats. A la infantesa ja es demostren: gelosos, venjatius, sempre *fullen* l'escola i s'entretenen a torturar les bestioles o maltractar els companys més dèbils. Quan entren a la pubertat es lliuren a tota classe d'excessos d'indole sexual. Després venen el joc, els furts i les disbauxes alcohòliques. Són vertaderament temibles; les perversions sexuals, els atentats a les costums, els crims passionals, els furts d'alta escola, constitueixen el seu historial. Els grans professionals del robatori, els agents de prostitució, els traficants de drogues estupefaents, els *souténeurs*, etc., són representants més o menys genuïns del tipus que descrivim.

No volem allargar la llista dels semifolls, encara que sigui molt més nombrosa. Ens estendriem massa i potser ens fariem pesats.

JOAN I. VALENTÍ

CASES I JARDINS DE MALLORCA

EL títol d'aquesta crònica resulta, traduït a l'anglès, el veritable títol—*Majorcan Houses and Gardens*—del magnífic llibre que s'ha publicat a Nova York (William Helburn Inc., Editors) baix la signatura solvent d'Arthur Byne i Mildred Stapley. Mr. Byne és arquitecte — nordamericà — i la senyora Stapley, la seva esposa, és escriptora. Ambdós poseeixen una cultura gens vulgar, especialment en matèries artístiques. Seria puerilitat per part nostra voler donar a conèixer el nom d'aquests il·lustres hispanòfils admirats a tot Espanya per les seves obres. Són merescudament anomenats i la posició elevada que ocupen dins les esferes artístiques els rodeja de persones de prestigi. Són membres de la Hispanic Society of America, lo que fa que la seva residència sigui l'embaixada artística de la nació nordamericana a la capital d'Espanya. Emperò no sols és conegut el seu nom a Madrid. Per a realitzar la important tasca que han dedicat a aquestes terres, els senyors Byne han hagut de viatjar per tota Espanya. La coneixen, doncs, fins en els menors detalls, i el seu nom és també conegut fins i tot els més apartats indrets de la Península i les Balears. No se'ls oblida cap d'aquests indrets. Ell dibuixant o fotografiant, ella escrivint, van plasmant lo vist, lo observat, lo estudiat amb tot detall, amb tot amor. I és així com han pogut realitzar les seves obres, el text de les quals dóna llum sobre la matèria de què tracten: *Cases Provincials d'Espanya* (Provincial Houses in Spain), *Jardins i Patis d'Espanya* (Spanish Gardens and Patios), *Enteixinats decorats d'Espanya* (Decorated Wooden Ceilings in Spain), *Reliquiaris Oblidats* (Forgotten Shrines) —que tracta dels Monastirs oblidats—, ultra una obra sobre capitells, i altres que el cronista no recorda, i per últim, aquesta de *Cases i Jardins de Mallorca*, i en preparació una titulada *Castells d'Espanya* (Castles in Spain) que vindrà a destruir la dita anglesa que el títol significa: “castells en l'aire”, demostrant que a Espanya els castells no es feien en l'aire sinó clavats a la dura penya.

Les obres dels senyors Byne tenen totes les garanties tècnico-artístiques i estan editades amb pulcritud. La major part d'elles han vist la llum a Nordamèrica—qualcuna, com la que tracta de brodats i teixits, per la senyora Byne (pròleg de la Duquesa de Parcent), i la que tracta de capitells, estan també escrites en castellà—i per la profusió de gravats que duen i la qualitat del material amb què estan fetes, són obres de preu, per a especialitzats i bibliòfils, museus i biblioteques.

* * *

L'obra *Cases i Jardins de Mallorca* és feta per un arquitecte i una artista. És viu en ella el maridatge dels autors. El detall tècnic i el gust depurat que presideix la selecció dels motius més característics en tots sentits, la pulcritud i l'art de les fotografies que l'il·lustren i els gràfics que linealment completen la visió fotogràfica i el gairebé ben documentat text, fan d'aquesta una obra única dins el seu gènere, en la matèria de què tracta. Amb el text es pot seguir la trajectòria de l'arquitectura a Mallorca. Assenyala els orígens gòtico-catalans i la influència italiana, especialment genovesa, però que amb el temps ha esdevingut una mena d'arquitectura d'illa mediterrània, que es diferencia de la que es pot veure a Itàlia o a Espanya de la mateixa època. I són els seus gravats el document més preciós i complet de l'arquitectura a Mallorca, fins a hores d'ara, i a aquesta obra hauran de recórrer tots els que en aquesta matèria s'interessin. Feia falta una obra així, per a tècnics i artistes. I hem de reconèixer que pocs com els senyors Byne haguessin pogut dur a terme aquesta obra. Als nostres tècnics no se'ls havia ocorregut mai, potser, la realització d'una obra com aquesta. Dins d'uns anys serà l'únic document viu de l'arquitectura de Mallorca—si les coses van al pas d'ara—i a ell aniran a beure, com a font d'aigua clara, els qui vulguin tenir idea de la tradició arquitectònica mallorquina—donant per suposat que aquesta existeix. D'això es pot deduir la importància de l'obra.

Emperò *Cases i Jardins de Mallorca* fa olor de tinta fresca d'impremta i té encara un significat d'actualitat. Es una obra que dignifica a Mallorca. Li fa cobrar prestigi als ulls del món. Un prestigi artístico-arquitectònic de qualitat. Es tot ella una prova d'amor a Mallorca de dos esperits selectes que la coneixen com pocs indígenes. No hi ha en l'obra ni una sola paraula de censura, cap

frase amargant. Els elogis que en ella es dediquen a certes coses són fets amb precisió. Caldrà dir, també, que no és cap guia per a turistes? Es fa en ella història d'estils i edificis, amb claredat, ponderant lo què es deu, i tant sols les il·lustracions ja són el millor estímulo per a la conservació del tresor artístic-arquitectònic de l'illa.

L'elogi precedent, ben merescut, no ens ha de fer passar per alt alguns errors que en aquesta, com a tota obra humana, es troben. El retret que hem de fer es refereix a la part expositiva—text—de *Majorcan Houses and Gardens*. Ens referim a l'equivocació dels autors—freqüent, per desgràcia, en els escriptors estrangers que desconeixen l'idioma del país—de traduir, moltes vegades, al castellà, la denominació catalana pròpia de les coses que volen fer notar. El fet de posar aquests noms en cursiva agrava la qüestió. Les fonts de què es valen generalment—llibres en castellà, o insulars mateixos que per fer-se entendre millor dels estrangers ho tradueixen tot—contribueixen a la mixtificació. Dins l'obra esmentada quasi tots els noms que van en cursiva, i que els autors donen com a propis de les coses que descriuen, són traduïts al castellà. Aquest defecte i alguns petits errors informatius i altres en alguns peus de gravats — que presenten amb molta més abundància totes les obres escrites en anglès, darrerament, sobre Mallorca—es poden perdonar davant la importància artística — extraordinària, ja ho diem — de *Cases i Jardins de Mallorca*.

* * *

El fet que els senyors Byne passin, anyalment, un temps a Mallorca, significa la predilecció que tenen per l'illa. Predilecció que s'ha traduït en la publicació de *Cases i Jardins de Mallorca*. Ja a un dels seus llibres anteriors—*Jardins i Patis d'Espanya*—figurava un capítol dedicat a Mallorca. En *Cases i Jardins* s'ha donat més espai a la part de possessions, fent notar les seves principals característiques, que són, segons els senyors Byne: l'escollida situació, la relació armònica amb els voltants, la previsió contra la calor de l'estiu, la construcció pròpia per a les activitats agrícoles, i una casa agradable i un jardí per al propietari. L'altra part de l'obra està dedicada a les cases de la Ciutat.

Els senyors Byne venen ací a descansar—el descans que per a ells floreix en obres com les que hem anotat—durant els mesos del breu hivern. I encara té temps de vegades, el senyor Byne,

de dedicar-se a la pintura. Es també un mestre en aquest art, i en va donar proves d'ésser-ho, fa uns anys, amb una exposició d'aquarel·les en el Saló de *La Veda*. L'interés dels senyors Byne per les coses de Mallorca es va traduir, darrerament, en les seves paraules clarividents amb motiu de la discussió dels finestrals de la Seu.

ERNEST M^a. DETHOREY

E L S L L I B R E S

VICENS Furió i Kobs ha publicat un llibre titulat "Images Xilogràfiques Mallorquines", la presentació del qual és un triomf de l'estampador Sr. Guasp, el qual pot afegir ara a la seva llarga història meritíssima aquest nou joiell sortit dels seus tallers.

En Furió ha tengut la bella pensada d'ofrenar-nos, mitjançant l'esmentat exemplar, la seva interessant conferència, llegida en el Museu Diocesà de Mallorca el 16 de febrer d'enguany. En dita conferència, i en forma atraient, l'autor ens fa història de l'art xilogràfic mundial i en particular del d'aquesta terra; ens conta com pogué conseguir la formació de la seva important col·lecció d'estampes, que alcança ja al nombre de dues mil, i fa un judici crític dels principals gravadors mallorquins que ens han llegat la gràcia innocent dels seus dibuixos, alguns d'ells d'una valentia i seguretat extraordinàries si tenim en compte les dificultats que representa l'art de gravar sobre fusta.

Però no solament es fa interessant el llibre pel seu text, sinó també per les estampes d'imatges xilogràfiques que el complementen. Vint són les que hi ha al llibre, la majoria sortides dels tallers d'En Guasp, que posseeix una nombrosa i interessant col·lecció de motlos, que abarca desde el segle XVII al XIX.

El llibre d'En Furió, que és d'una gran vàlua històrico-arqueològica, no pot mancar als estants dels nostres investigadors.

"RECORDS de nostra Terra" és el llibre que acaba d'oferir-nos Miquel Puigserver i Llabrés, imprès en els tallers "Amengual i Muntaner" d'aquesta Ciutat, recull dels articles publicats a "La Almudaina".

Amb motiu ha dit algú en un diari local que l'obra literària d'En Puigserver és la continuació de la dels plorats escriptors Aguiló, Alcàntara Penya, Maura i Ferrà. L'autor de "Records de nostra terra" cultiva la literatura d'ambient popular, pintant amb mà mestra les costums i el caràcter del nostre poble. Té tota la gràcia necessària que requereix aquest estil literari, i la seva ironia subtil fa que l'obra sia llegida amb vertadera delectança.

El gènere a què es dedica En Miquel Puigserver és un dels mes difícils de cultivar amb èxit, perquè en ell és fàcil caure en la vulgaritat i en la manca d'interés pels assumptes que tracta; però En Puigserver salva aquets perills, i la seva prosa es fa mengívola i delitosa. En "Records de nostra terra" l'autor ens mostra, d'una manera insospitada, grans condicions de novel·lista. Una prova d'aquestes qualitats és "En Tomeu de La Draçana", sens dubte el millor i més acabat quadret dels que integren el llibre.

"En Tomeu de La Draçana" és l'història d'un bastaix, contada per ell mateix, i pot donar-se la mà amb alguns dels "Aigoforts" d'En Gabriel Maura, que és l'elogi que millor es pot fer de l'obra. A aquest segueixen: "El metge nou", "Un viatge a Inca" i "El sent Jeroni el curandero", que si bé no tenen la força literària

i descriptiva de "En Tomeu de la Draçana", no fan, ni molt menys, decaure l'interès del llibre.

Una cosa hem de lamentar en l'obra de què tractam: ens referim a l'ortografia, la qual presenta vacil·lacions que avui no són justificades després que la majoria inmensa dels escriptors ha adoptat un sistema definit i uniforme.

De totes maneres, hem de veure amb gust la publicació d'un llibre tan interessant, dins el seu gènere, com el d'En Puigserver.

S'HA repartit als subscriptors i posat a la venda el fascicle 6è del Tom I del "Diccionari Català-Valencià-Balear", que publica Mn. Antoni M.ª Alcover i Sureda. El fascicle esmentat consta de 66 pàgines i comprèn de la paraula *adversament* a la d'*agojarse*.

HA sortit el volum 19-20 de la col·leció "Els nostres clàssics". L'esmentat llibre du per títol "Parlaments a les Corts Catalanes", i el text, introducció, notes i glossari, són deguts a Ricard Albert i a Joan Gassiot. La seva presentació no demereix de l'exquísita de sempre. Els "Parlaments" que conté són deu: el primer de l'any 1455 i el darrer del 1519. Aquesta obra és d'un gran interès històric.

HEM rebut amb vertader goig l'extracte d'un estudi d'En Joan Torrandell, publicat a la Revista "Nosotros", de Buenos Aires, editat pel Centre Català d'aquella ciutat en el present any, com a homenatge a l'esmentada Revista.

El títol que porta el treball, "La Literatura Catalana en su actual renacimiento", ens explica la matèria de què tracta la nova publicació, la qual, encapçalada amb una "Explicación previa" de l'autor, constitueix una bella mostra literària i un documentat estudi, amb el noble intent de fer arribar a l'Argentina l'interès i vitalitat de les nostres lletres i de donar a conèixer la característica que les impulsa.

L'estudi de què venim parlant està dividit en dotze parts, que són les següents: "La primera etapa", "Transición", "La poesía moderna", "El teatro", "La novela", "La crítica", "Filología y ensayos", "Los clásicos", "Las Revistas", "Traducciones", "Fundación Bernat Metge" y "Expansión literaria".

Seria inútil que nosaltres pretenguéssim parlar de la personalitat de Joan Torrandell, conegudíssima entre els nostres lectors, i que volguéssim recalcar la importància de l'obra, ja de per sí posada de manifest amb el títol i els subtítols que l'encomanen al públic.

HEM vist el primer número de la nova revista tècnica mensual "Mallorca Agrícola", que el conegut avicultor Sr. Antoni Barceló García de Paredes ha començat a publicar, omplint el buit existent a la nostra terra en tal classe de publicacions, tan necessàries donat el nostre caràcter eminentment agrícola.

El número esmentat inclou un interessant sumari, i porta a la primera plana el retrat del nostre amic i col·laborador l'Enginyer agrònom Sr. Arnest Mestre.

Corresponem a la salutació de la nova Revista desitjant-li molts anys de vida.

HEM vist uns esplèndids follets de propaganda que les empreses dels Hotels Mediterrani i Alhambra han llançat al mercat de turisme mundial. Estan editats en castellà i anglès, i il·lustrats amb vuit fotografies magníficament tretes. Porten un extracte de lo que de Mallorca pot ésser d'interès al turista que vulgui conèixer les nostres bel·leses, i la seva confecció, que resulta d'exquísit bon gust, és deguda als tallers tipogràfics de la Casa Mumbrú, de Barcelona.

N O T I C I A R I

CANÇONS POPULARS

Al finalitzar la funció d'òpera, en el Teatre Principal diumenge dia 16, la cantant japonesa Toshiko Sekiya va cantar dues cançons en el nostre idioma. Una més del que el programa anunciava. Deploram—aquest verb s'ha fet de poc ençà molt necessari—que la bona fe de la dita artista hagi estat sorpresa. Les cançons que va cantar no eren originals de ningú. Una és una cançó popular catalana i l'altra una cançó de la pagesia de Mallorca. El programa deia “cançó original”. Per això nosaltres volguérem escoltar bé lo que cantava. El qui figurava com a autor de les cançons que va cantar la senyoreta Sekiya dubtam que hagi fet mai res d'original en la seva vida. Això tothom ho sap. Fins a Barcelona i tot ho saben. Podia haver-se tingut esment d'escollir, perquè la dita cantant llúis la seva simpatia envers Mallorca, unes cançons més en consonància amb les seves qualitats artístiques. En una paraula, més dignes d'ésser cantades. Dins l'obra d'Antoni Noguera i de Baltasar Samper es podia haver trobat qualque cosa de verdadera qualitat. La solvència artística que sobra als esmentats autors, fa falta al que es titula autor d'originals sense ésser-ho. Això, que tothom reconeix, és necessari que es digui d'aquesta manera definitiva, per evitar que s'oblidin els vertaders musicògrafs mallorquins, donant bel·ligerància a aquest cas crònic i malaurat d'intrusisme a ultrança. Deploable va ésser, vertaderament, aquell cop final d'“arri!” Més ben dit, més que deplorable va ésser... simbòlic!—E. M.^a D.

LA BIBLIOTECA MUNICIPAL

Repetides vegades hem insistit en la necessitat que el nostre Ajuntament es preocupi d'instal·lar, com mereix la importància de la nostra Ciutat, la Biblioteca Pública Municipal. En el darrer número d'aquesta lloàvem la idea del Regidor En Pere Alcover i Sureda, que proposà al Consistori municipal la compra del Palau dels Marquesos de Solleríc a tal objecte.

Avui hem d'insistir de bell nou. Si ho feim així, és que tenim causes poderoses que ens hi obliguen: sabem per conducte autoritzat que un benemèrit compatrici resident fora de Mallorca, està disposat, seguint l'exemple del Sr. Llabrés, a cedir al nostre Ajuntament la seva col·lecció de llibres, composta d'uns set mil volums, si s'instal·la adequadament en un local destinat a Biblioteca pública.

Amb els exemplars cedits pel benemèrit desprendiment del Sr. Llabrés i els que acabam de citar, sens comptar els que posseeix l'Ajuntament del seu fons propi i els procedents de les Biblioteques Villalonga i Garau, es podria ja tenir una Biblioteca de més de tretze mil volums, xifra no menyspreable per un començament digne.

Cal tenir present, també, que si la Biblioteca s'instal·làs, hi hauria altres bibliòfils que cedirien, de bon grat, les seves col·leccions, o part d'elles, i

RECULLS DE FORA

El setmanari suec *Bonniers* en el seu número de 26 d'agost publica un article que tracta de Mallorca, primer d'una sèrie que porta per títol *I Spanska Hamnar* (Per ports d'Espanya). És escrits per Hanna Rydh. L'escriptora s'interessa per veure un talaiot, i ens conta amb tot detall la seva odissea per trobar-ne un. L'article esmentat va il·lustrat amb fotografies i una reproducció d'un quadre—Vista del Jonquet—del pintor suec que resideix a Paris, Erik Norselius.

Les Balears, Illes germanes del Mediterrani (The Balearic, Island Sisters of the Mediterranean) es el títol d'un treball que es pot llegir a l'important revista nordamericana que es publica a Washington *The National Geographic Magazine*, i del qual n'és autor Mr. Roy W. Baker, Cònsul nordamericà a Barcelona. Il·lustren l'esmentat treball profusió de fotografies i vintinou esplèndids *autochromes Lumière* d'en Gervais Courtellemont. Aquest article de Roy W. Baker té, ara, una especial importància material per a Mallorca. El fet de publicar-se a una revista de tant de prestigi como *The National Geographic Magazine*, pot ben bè traduir-se en un sensible augment en l'afluència del turisme nordamericà a Mallorca.

Els importants diaris "El Sol", de Madrid, i "La Publicitat", de Barcelona, recollint la nostra nota titulada "El Centenari de la Conquesta", que publicarem en aquesta Revista el mes de juliol, han comentat en el mateix sentit que nosaltres la manca d'algunes prestigioses personalitats literàries mallorquines entre les nomenades per desenrotllar els treballs històrics commemoratius. Nosaltres ens felicitem de la coincidència de criteri manifestada per tan importants diaris com són els esmentats.

això ens consta positivament, com encara l'aportació desinteressada d'altres elements per la constitució d'una sala destinada a Hemeroteca.

El nostre Ajuntament té la paraula. Nosaltres no ens cansarem de repetir que el millor acte commemoratiu del Centenari de la Conquesta seria la inauguració de la Biblioteca Pública Municipal, que tanta falta fa als qui s'interessen per la cultura de Mallorca.

EL CARRO DE LA BEATA (1)

Com ja havíem previst, la cavalcada popular que la nostra Ciutat dedica a la Beata valldemossina Sor Catalina Tomàs ha assolit enguany un veritable èxit.

Organitzada aquest any per la nostra Diputació Provincial, ha estat dignificada adequadament sense que se li hagi fet perdre aquell segell de tradició popular que constitueix el seu encant primordial.

Era un vertader escarni, a una Ciutat com és avui la nostra, la forma en què es feia abans aquesta festa, i més d'una vegada n'havíem protestat des d'altres publicacions, i amb nosaltres tots els qui tenen un poc de bon gust o estimen la tradició.

Avui la cosa ha variat, perquè la Diputació ha emprès amb amor aquest comès i perquè en ell no hi ha escatimat cap detall.

Dignificar la tradició existent és missió de les Corporacions oficials, i entenent-ho així la Diputació s'ha limitat, molt encertadament, a revestir l'espectacle de decència i urbanisme.

Si s'hagués intentat canviar radicalment el sentit de la tradició, que neix pastat amb l'ànima del poble, nosaltres hauríem estat els primers de protestar-ne, però com que no ha estat així, i l'èxit de presentació ha estat superior a lo que esperàvem, no podem deixar de felicitar coralment els organitzadors i encoratjar-los perquè en coses consemblants segueixin pel mateix camí.

(1) Teníem aquesta nota preparada pel passat número d'aquesta Revista, corresponent al mes d'Agost, però degut a l'excés d'original ens veírem obligats a retirar-la. Avui la publicam perquè es vegi la nostra aprovació més entusiasta a la iniciativa de l'Excma. Diputació.

Per causes estranyes a la nostra voluntat el present número de LA NOSTRA TERRA no ha pogut sortir amb la puntualitat acostumada.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de *Palacio*, 91. — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA